

Co warto wiedzieć o ubezpieczeniu społecznym

kiedy zmieniamy miejsce pobytu,
pracy lub zamieszkania
w obrębie Unii Europejskiej,
Europejskiego Obszaru Gospodarczego
i Szwajcarii

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

**Co warto wiedzieć
o ubezpieczeniu społecznym,
kiedy zmieniamy miejsce
pobytu, pracy lub zamieszkania
w obrębie Unii Europejskiej,
Europejskiego Obszaru
Gospodarczego i Szwajcarii**

Warszawa 2015

Opracowanie

Barbara Radzik-Kazenas

Redakcja

Paulina Bieniek

Olaf Rawski

Agnieszka Bałszan

Łamanie

Anna Zamorska

Korekta techniczna

Marzena Kostrowiecka

Dorota Mikulska

Małgorzata Motyl

Wydanie czwarte zaktualizowane

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Podstawowe informacje o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego	7
3. Ustawodawstwo właściwe	11
4. Świadczenia pieniężne z tytułu choroby, macierzyństwa i równoważne świadczenia dla ojca	16
5. Emerytury i renty	18
6. Świadczenia przedemerytalne	26
7. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych	28
8. Zasiłki na wypadek śmierci	29
9. Praktyczne wskazówki	30

1. Wprowadzenie

Swobodny przepływ osób to podstawowa zasada ustanowiona przez Traktat Unii Europejskiej. Dzięki temu obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) mogą podróżować, mieszkać, podejmować pracę lub poszukiwać jej w dowolnym kraju UE. Stopniowo zasada ta została rozszerzona na inne państwa europejskie i dzisiaj obejmuje nie tylko obywateli UE, ale również obywateli państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) niebędących państwami członkowskimi Unii Europejskiej i obywateli Szwajcarii.

Możliwość swobodnego przemieszczania się w obrębie tak wielu państw może powodować trudności w różnych sferach życia, a zwłaszcza w korzystaniu z uprawnień w zakresie zabezpieczenia społecznego. Wynika to z tego, że każde z państw UE, EOG oraz Szwajcarii posiada swój własny system zabezpieczenia społecznego, jest więc tych systemów wiele i każdy jest inny. Nie ma jednego wspólnego europejskiego systemu zabezpieczenia społecznego, lecz każde państwo może swobodnie decydować o tym, jakie świadczenia, na jakich warunkach i w jakiej wysokości są przyznawane, a także jakie składki na ubezpieczenie społeczne należy opłacać.

Aby wyobrazić sobie, na jakie niekorzystne konsekwencje mogliby zostać narażeni migrujący pracownicy, przyjrzyjmy się następującej sytuacji.

Przykład

Pracownik był ubezpieczony przez 10 lat w państwie X, 20 lat w państwie Y i 5 lat w Polsce, a więc ogółem był ubezpieczony przez 35 lat. Aby móc przyznać emeryturę, każde z tych państw wymaga pewnego okresu ubezpieczenia. Z chwilą ukończenia wieku emerytalnego pracownik ten mógłby nie spełnić warunków do otrzymania emerytury dlatego, że w żadnym z nich nie przepracował dostatecznie długiego czasu i nie uzyskał odpowiedniego stażu emerytalnego wymaganego do przyznania emerytury przez ten kraj.

W celu uniknięcia podobnych sytuacji do prawa Unii Europejskiej musiały zostać wprowadzone odpowiednie mechanizmy. Są nimi zasady koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Mają one na celu

ograniczenie, a nawet wyeliminowanie sytuacji, które utrudniają lub wręcz uniemożliwiają korzystanie z uprawnień z zakresu ubezpieczenia społecznego osobom migrującym w obrębie Unii Europejskiej. Chodzi o to, aby osoba, która pracowała w różnych państwach członkowskich czy też zmieniła państwo zamieszkania w obrębie UE, nie była w zakresie tych uprawnień w gorszej sytuacji niż osoba, która całe życie pracowała i mieszkała w jednym państwie członkowskim.

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego gwarantuje, że stosowanie przez poszczególne państwa różnych systemów zabezpieczenia społecznego nie pozbawi ani nie ograniczy uprawnień osób korzystających z prawa do swobodnego przepływu i pobytu na terytorium różnych państw, a wręcz przeciwnie – przyczyni się do podniesienia poziomu życia tych osób i warunków zatrudnienia.

W niniejszej broszurce chcielibyśmy Państwu w jak najprostszym sposobie wyjaśnić, jak w praktyce działają zasady koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i o czym powinniśmy wiedzieć (np. gdy mamy zamiar rozpocząć pracę w innym państwie), aby móc w pełni korzystać z praw z zakresu zabezpieczenia społecznego, zarówno w życiu codziennym (np. gdy potrzebujemy porady lekarza), jak i w dalszej przyszłości (np. gdy w chwili ukończenia aktywności zawodowej i osiągnięcia wieku emerytalnego będziemy starać się o emeryturę).

Ze względu na ograniczoną objętość opracowania nie możemy Państwu przekazać kompletnych i bardziej szczegółowych informacji, dlatego na końcu zamieszczamy adresy polskich instytucji zajmujących się zabezpieczeniem społecznym, które zawsze udzielą Państwu potrzebnych informacji.

2. Podstawowe informacje o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

Jakie przepisy regulują koordynację systemów zabezpieczenia społecznego?

Od 1 maja 2004 r., czyli od dnia przystąpienia do Unii Europejskiej, Polska stosuje prawo ustanowione przez UE, a więc także prawo dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Podstawowymi aktami prawnymi w tej dziedzinie są:

obowiązujące od 1 maja 2010 r.:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonania rozporządzenia nr 883/2004,

obowiązujące od 1 stycznia 2011 r.:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami tylko ze względu na swoje obywatelstwo (rozporządzenie to nie ma zastosowania w przypadku państw należących do EOG niebędących państwami członkowskimi Unii Europejskiej, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii i Danii),

obowiązujące od 28 czerwca 2012 r.:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 465/2012 z dnia 22 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz rozporządzenie (WE) nr 987/2009 dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004.

Norwegia, Islandia i Liechtenstein (państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego) rozporządzenie to stosują od 2 lutego 2013 r. Szwajcaria natomiast zaczęła stosować przepisy rozporządzenia nr 465/2012 od 1 stycznia 2015 r.

Zatem od 1 stycznia 2015 r. w stosunku do wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarii obowiązują jednakowe przepisy rozporządzeń nr 883/2004 i nr 987/2009.

W jakich państwach obowiązują przepisy dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego?

Państwa, w których obowiązują przepisy dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, to:

- **państwa członkowskie Unii Europejskiej:** Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Chorwacja, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy (28 państw),
- **państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego niebędące państwami członkowskimi Unii Europejskiej:** Islandia, Liechtenstein, Norwegia (3 państwa),
- **Szwajcaria.**

Dla uproszczenia, wszystkie te 32 państwa będziemy nazywać dalej państwami członkowskimi.

Kto jest objęty przepisami dotyczącymi koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego?

Przepisami dotyczącymi koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego objęci są:

1. obywatele państw członkowskich,
2. bezpaństwowcy i uchodźcy mieszkający w państwie członkowskim, którzy podlegają lub podlegali ustawodawstwu przynajmniej jednego państwa członkowskiego,
3. członkowie rodziny oraz osoby pozostałe przy życiu po zmarłych osobach wymienionych w punktach 1 i 2 (niezależnie od obywatelstwa),
4. osoby pozostałe przy życiu po osobach zmarłych, które podlegały ustawodawstwu jednego lub kilku państw członkowskich, niezależnie od obywatelstwa tych osób, o ile pozostali przy życiu są obywatelami jednego z państw członkowskich, bezpaństwowcami lub uchodźcami zamieszkującymi na terytorium jednego z państw członkowskich,
5. obywatele państw trzecich, jak również członkowie ich rodzin i osoby pozostałe przy życiu po ich śmierci, pod warunkiem, że zamieszkują

legalnie na terytorium państwa członkowskiego i znajdują się w sytuacji, która pod każdym względem dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego.

Jakie są podstawowe zasady systemów zabezpieczenia społecznego?

Podstawowymi zasadami koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego są:

- **zasada równego traktowania** – oznacza, że obywatele państw członkowskich w zakresie ubezpieczenia społecznego podlegają obowiązkom i korzystają z praw ustanowionych przez każde państwo członkowskie na tych samych warunkach co obywatele tego państwa, np. Polak mieszkający we Francji ma takie same obowiązki i uprawnienia jak Francuz. Prawo unijne zakazuje dyskryminacji takich osób zarówno w zakresie dostępu do ubezpieczeń społecznych w którymkolwiek państwie członkowskim, jak i w zakresie korzystania ze świadczeń przysługujących na podstawie przepisów obowiązujących w tych państwach,
- **zasada podlegania ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego** – oznacza, że w danym momencie można być ubezpieczonym tylko w jednym państwie członkowskim (nawet jeśli pracujemy równocześnie w kilku państwach),
- **zasada sumowania okresów** – oznacza, że przy ustalaniu prawa i obliczaniu wysokości świadczeń przysługujących na podstawie ustawodawstwa jednego państwa członkowskiego uwzględniane są okresy ubezpieczenia (pracy) lub okresy zamieszkania przebyte na terytorium każdego innego państwa członkowskiego. Jeśli osoba ubiega się o świadczenia na podstawie przepisów państwa członkowskiego, a jej okresy ubezpieczenia lub zamieszkania w tym państwie nie są wystarczające do uzyskania prawa do świadczeń, to uwzględnia się również okresy ubezpieczenia, pracy lub zamieszkania przebyte przez tę osobę we wszystkich innych państwach członkowskich,
- **zasada zachowania praw nabytych** – oznacza, że świadczenia przyznane przez jedno lub kilka państw członkowskich nie mogą doznać żadnego uszczerbku, tzn. nie mogą zostać obniżone, zmienione, zawieszane lub uchylone tylko dlatego, że osoba uprawniona do tych świadczeń przebywa lub zamieszkuje na terytorium innego państwa członkowskiego niż państwo zobowiązane do wypłaty świadczeń,
- **zasada zrównania niektórych zdarzeń i okoliczności objętych ochroną** – polega na tym, że instytucje ubezpieczeniowe każdego państwa członkowskiego są zobowiązane do uwzględniania określonych zdarzeń i okoliczności warunkujących przyznanie świadczeń (np. śmierć

ubezpieczonego, emeryta lub rencisty bądź członka jego rodziny, nawiązanie, kontynuowanie i rozwiązanie stosunku pracy) także wtedy, gdy zdarzenia te miały miejsce na terytorium innego państwa członkowskiego.

Jakie świadczenia przyznawane i wypłacane przez ZUS lub przez pracodawców podlegają koordynacji?

Koordynacji podlegają:

- świadczenia pieniężne z tytułu choroby (wynagrodzenie chorobowe, zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, zasiłek wyrównawczy, zasiłek opiekuńczy),
- świadczenia z tytułu macierzyństwa (zasiłek macierzyński) oraz równoważne świadczenia dla ojca,
- emerytura,
- renta z tytułu niezdolności do pracy, w tym renta szkoleniowa,
- renta rodzinna,
- świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- świadczenia przedemerytalne (w tym: świadczenia przedemerytalne, emerytury pomostowe, nauczycielskie świadczenia kompensacyjne),
- dodatek pielęgnacyjny,
- dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej,
- zasiłek pogrzebowy.

3. Ustawodawstwo właściwe

W jakim państwie będziesz ubezpieczony?

W przypadku osoby migrującej, czyli osoby zmieniającej państwa zatrudnienia lub zamieszkania, podstawową sprawą jest ustalenie, w którym państwie powinna być ubezpieczona. W momencie uzyskania odpowiedzi na to pytanie będzie można określić, w którym państwie osoba ta powinna opłacać składki na ubezpieczenie społeczne i które państwo będzie wypłacało przysługujące jej świadczenia. Dlatego też przepisy dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego ustanowiły zasady, które określają, jak należy rozwiązywać te skomplikowane sytuacje. Zasady te pozwalają uniknąć niekorzystnych sytuacji polegających na tym, że będziesz opłacać składki w kilku państwach członkowskich lub nie będziesz ubezpieczony w żadnym państwie.

Podstawową zasadą jest to, że w danym momencie możesz podlegać ubezpieczeniu społecznemu **tylko w jednym państwie**. Nawet jeśli jednocześnie pracujesz w kilku państwach członkowskich, to możesz być ubezpieczony tylko przez jedno państwo i w nim opłacać wszystkie składki na ubezpieczenie społeczne.

W jakim państwie członkowskim jesteś ubezpieczony, jeśli pracujesz tylko w jednym państwie?

Jeżeli pracujesz tylko w jednym państwie, ubezpieczony jesteś w tym państwie, w którym wykonujesz pracę (jesteś pracownikiem lub prowadzisz działalność na własny rachunek). Nie ma znaczenia, czy mieszkasz w państwie, w którym wykonujesz pracę, czy też w innym. Jeśli pracujesz w Niemczech u tamtejszego pracodawcy, a mieszkasz w Polsce, to jesteś ubezpieczony w Niemczech, bo to jest państwo, w którym wykonujesz pracę. Jeżeli prowadzisz działalność na własny rachunek w Irlandii, a mieszkasz w Zjednoczonym Królestwie, to podlegasz ubezpieczeniu w Irlandii, bo tam pracujesz.

W jakim państwie członkowskim jesteś ubezpieczony, jeśli pracujesz jednocześnie w więcej niż jednym państwie?

Jeżeli wykonujesz pracę najemną jednocześnie na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich, to aby można było ustalić, w którym z tych państw będziesz podlegać ubezpieczeniu społecznemu, należy wskazać państwo, w którym wykonujesz znaczną część pracy, oraz ustalić, czy pracujesz dla jednego lub kilku pracodawców i gdzie znajdują się ich siedziby. Aby określić, czy w danym państwie jest wykonywana znaczna część pracy, bierze się pod uwagę czas pracy lub wynagrodzenie za pracę.

Wykonując pracę najemną w dwóch lub kilku państwach członkowskich, ubezpieczony jesteś w państwie, w którym mieszkasz, jeżeli:

- pracujesz dla jednego pracodawcy i wykonujesz znaczną część swojej pracy na terytorium tego państwa (np. pracujesz w Polsce i w Niemczech, mieszkasz w Polsce, a pracodawca ma siedzibę we Francji. Jeżeli wykonujesz znaczną część pracy w Polsce, podlegasz ubezpieczeniu w Polsce – w państwie, w którym mieszkasz) lub
- pracujesz dla dwóch lub kilku pracodawców, a co najmniej dwóch z nich ma siedzibę w różnych państwach innych niż państwo członkowskie miejsca zamieszkania (np. mieszkasz w Polsce, pracujesz dla trzech pracodawców; pierwszy ma siedzibę w Czechach, drugi w Niemczech, a trzeci w Belgii – podlegasz ubezpieczeniu w Polsce, a więc w państwie, w którym mieszkasz).

Wykonując pracę najemną w dwóch lub kilku państwach członkowskich, ubezpieczony jesteś w państwie, w którym znajduje się siedziba pracodawcy, jeżeli:

- pracujesz dla jednego pracodawcy i nie wykonujesz znacznej części swojej pracy w państwie, w którym mieszkasz, ubezpieczony jesteś w państwie, w którym Twój pracodawca ma zarejestrowaną siedzibę (np. pracujesz w Polsce i w Niemczech, mieszkasz w Polsce, a pracodawca ma siedzibę we Francji. Jeżeli nie wykonujesz znacznej części pracy w Polsce, podlegasz ubezpieczeniu we Francji – w państwie, w którym pracodawca ma zarejestrowaną siedzibę) lub
- pracujesz dla dwóch lub więcej pracodawców z siedzibami w dwóch państwach członkowskich, z których jedno jest państwem miejsca zamieszkania (np. mieszkasz w Polsce, siedziba

pracodawcy jest w Polsce i tu pracujesz na rzecz polskiego pracodawcy, równocześnie jesteś zatrudniony przez pracodawcę, który ma siedzibę w Niemczech, i tu również wykonujesz pracę; w Polsce jednak nie wykonujesz znacznej części pracy, dlatego jesteś ubezpieczony w Niemczech).

W jakim państwie członkowskim jesteś ubezpieczony, jeśli wykonujesz pracę na własny rachunek w więcej niż jednym państwie?

Jeśli wykonujesz pracę na własny rachunek na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich, ubezpieczony jesteś:

- w państwie, w którym jest Twoje miejsce zamieszkania – jeżeli tam wykonujesz znaczną część pracy,
- w państwie, w którym znajduje się centrum zainteresowania (centrum interesów) dla Twojej działalności – jeżeli nie mieszkasz w państwie, w którym wykonujesz znaczną część pracy.

Aby określić, czy w danym państwie jest wykonywana znaczna część pracy, bierze się pod uwagę uzyskiwany obrót, czas pracy, liczbę świadczonych usług lub dochód.

W jakim państwie członkowskim jesteś ubezpieczony, jeśli wykonujesz jednocześnie w różnych państwach członkowskich pracę najemną i pracę na własny rachunek?

Jeśli jesteś pracownikiem najemnym w jednym państwie (np. we Włoszech) i równocześnie wykonujesz pracę na własny rachunek w innym państwie (np. w Polsce), to podlegasz ubezpieczeniu społecznemu państwa, w którym jesteś pracownikiem najemnym, czyli we Włoszech. Składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu pracy najemnej we Włoszech i pracy na własny rachunek w Polsce będziesz opłacać we Włoszech.

Czy można być ubezpieczonym w państwie członkowskim innym niż to, w którym wykonuje się pracę?

Takim szczególnym przypadkiem jest sytuacja pracownika delegowanego do pracy w innym państwie członkowskim. Jeśli jesteś pracownikiem najemnym i Twój pracodawca wysłał Cię do innego państwa członkowskiego w celu wykonywania tam pracy w jego imieniu, to nadal

podlegasz ubezpieczeniu w państwie, z którego zostałeś delegowany, pod warunkiem że przewidywany czas takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy i że nie zostałeś wysłany, aby zastąpić innego pracownika delegowanego. Jeśli Twój polski pracodawca deleguje Cię np. na Słowację, abyś tam w jego imieniu wykonywał pracę, to nadal będziesz ubezpieczony w Polsce, mimo że wykonujesz faktycznie pracę na Słowacji. Gdyby nie było przepisu regulującego szczególnie przypadek, jakim jest delegowanie pracownika, zgodnie z podstawową zasadą podlegałbyś ubezpieczeniu społecznemu na Słowacji, ponieważ tam faktycznie wykonujesz pracę.

Można także uznać za pracownika oddelegowanego osobę, która została zatrudniona tylko w celu jej oddelegowania, jeżeli osoba ta bezpośrednio przed zatrudnieniem była ubezpieczona w państwie członkowskim, w którym siedzibę ma delegujący ją pracodawca.

Czy może mieć miejsce sytuacja, że delegowanie dotyczy osoby wykonującej pracę na własny rachunek?

Jeśli jesteś osobą wykonującą pracę na własny rachunek w państwie członkowskim i udajesz się do innego państwa członkowskiego, by wykonywać tam czasowo działalność (czyli praktycznie sam się delegujesz), **nadal podlegasz** ubezpieczeniu w pierwszym państwie członkowskim pod warunkiem, że:

- przewidywany czas wykonywania takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy,
- w państwie, do którego się udajesz, będzie prowadzona działalność podobna do działalności prowadzonej normalnie w kraju,
- bezpośrednio przed przeniesieniem działalności do innego państwa prowadzisz ją co najmniej od dwóch miesięcy,
- w okresie czasowej działalności w innym państwie nadal spełniasz wymogi do prowadzenia po powrocie działalności w państwie, w którym masz jej normalną siedzibę.

Jakich formalności należy dokonać przed delegowaniem?

Polski pracodawca, który deleguje pracownika, aby czasowo wykonywał w jego imieniu pracę w innym państwie członkowskim, powinien wystąpić do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wydanie zaświadczenia **A1**. Gdy jest to możliwe, należy te czynności wykonać przed delegowaniem.

Pracownik najemny (bądź pracodawca takiego pracownika) lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek, którzy mają być

delegowani do innego państwa członkowskiego, otrzymują od oddziału ZUS takie zaświadczenie, jeśli spełnione zostaną warunki oddelegowania. Zaświadczenie to potwierdza, że do określonego dnia pracownik lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek podlega szczególnym przepisom dotyczącym osób delegowanych. Jednak pracownik i jego pracodawca informują oddział ZUS, który poświadczył zaświadczenie A1 o wszelkich zmianach, które zaszły w okresie delegowania.

4. Świadczenia pieniężne z tytułu choroby, macierzyństwa i równoważne świadczenia dla ojca

Które państwo członkowskie wypłaci zasiłek chorobowy?

Świadczenia z tytułu choroby i macierzyństwa przyznawane i wypłacane są zgodnie z przepisami kraju, w którym jesteś ubezpieczony, niezależnie od kraju pobytu lub zamieszkania. Jeżeli jesteś ubezpieczony w Polsce, a mieszkasz np. w Belgii, zasiłek chorobowy przyzna Ci polska instytucja (oddział ZUS lub płatnik składek) na podstawie polskich przepisów.

Jeżeli zachorujesz w innym państwie członkowskim niż to, w którym jesteś ubezpieczony (ubezpieczony jesteś w Polsce, a zachorujesz np. w Belgii), to musisz w ciągu 7 dni przesłać zaświadczenie lekarskie bezpośrednio do polskiej instytucji (odpowiedniego oddziału ZUS lub płatnika składek), która obliczy i wypłaci świadczenie chorobowe. Jednak przez to, że mieszkasz w Belgii, możesz wystąpić do polskiej instytucji z wnioskiem, aby zasiłek chorobowy był przekazywany do państwa zamieszkania (pobytu), tj. do Belgii. W przypadku, gdy lekarz w państwie zamieszkania (pobytu) nie wystawia (lub odmówi wystawienia) zaświadczenia lekarskiego, zgłoś się do instytucji ubezpieczenia chorobowego w miejscu zamieszkania (pobytu) w celu wystawienia **zaświadczenia dotyczącego niezdolności do pracy** na druku **E 116** i wystania go do oddziału ZUS, w którym jesteś ubezpieczony.

Czy zasiłek chorobowy przysługuje, jeśli okres ubezpieczenia wymagany do jego nabycia jest niewystarczający?

W wielu państwach członkowskich prawo do świadczeń pieniężnych związanych z chorobą lub macierzyństwem uzależnione jest od posiadania pewnego okresu ubezpieczenia, zatrudnienia, a niekiedy zamieszkania. Jeśli Twój okres ubezpieczenia jest zbyt krótki, aby mógł zostać wypłacony zasiłek chorobowy, to uwzględniony zostanie poprzedni okres ubezpieczenia, który masz w innym państwie członkowskim, a więc

zastosowanie w tym przypadku ma omówiona na początku informatora tzw. zasada sumowania. W takim przypadku, jeżeli ubiegasz się o polskie świadczenie, oddział ZUS występuje do właściwej instytucji państwa członkowskiego, w którym byłeś wcześniej ubezpieczony, z wnioskiem o poświadczenie spełnionych tam okresów ubezpieczenia, zatrudnienia, pracy na własny rachunek lub zamieszkania uprawniających do świadczeń pieniężnych z tytułu choroby.

Jeśli ubiegasz się o świadczenie chorobowe w innym państwie członkowskim i masz niewystarczający okres ubezpieczenia wymagany przez to państwo, polskie okresy ubezpieczenia zostaną zaliczone do okresu ubezpieczenia wymaganego do przyznania świadczeń w tym państwie.

W przypadku gdy zajdzie potrzeba uwzględnienia polskich okresów ubezpieczenia przy przyznawaniu świadczeń, właściwa instytucja zagraniczna, która będzie wypłacać świadczenia, wystąpi do oddziału ZUS o ich potwierdzenie.

5. Emerytury i renty

Przepisy prawne państw członkowskich przewidują różne rodzaje świadczeń emerytalno-rentowych oraz różne warunki nabywania uprawnień do tych świadczeń. Aby nabyć uprawnienia do świadczeń z danego państwa członkowskiego, należy spełnić warunki przewidziane przez ustawodawstwo tego państwa. Przed podjęciem pracy w danym państwie członkowskim warto więc uzyskać informację, jakie warunki nabywania uprawnień do świadczeń emerytalno-rentowych przewiduje ustawodawstwo tego państwa.

Kiedy możesz uzyskać tylko polską emeryturę lub rentę?

Jeśli podlegałeś ubezpieczeniu społecznemu wyłącznie w Polsce i nie posiadasz okresów ubezpieczenia lub zamieszkania przebytych w innych państwach członkowskich, możesz nabyć uprawnienia do świadczeń tylko na podstawie polskich przepisów. Potrzebne informacje możesz uzyskać w odrębnych broszurach informacyjnych lub na stronie internetowej www.zus.pl.

Kiedy nie możesz uzyskać polskiej emerytury lub renty?

Warunki wymagane do nabycia prawa do polskiej emerytury i renty, zasady obliczania ich wysokości, zasady i tryb przyznawania oraz wypłaty tych świadczeń określają polskie przepisy. Jeśli nigdy nie byłeś ubezpieczony w Polsce, a jedynie w innym państwie członkowskim, nie otrzymasz polskich świadczeń emerytalno-rentowych. W takim przypadku zastosowanie mają przepisy tego państwa, w którym przebyte zostały okresy ubezpieczenia.

Kiedy możesz uzyskać emeryturę lub rentę z różnych państw członkowskich?

Jeśli pracowałeś i byłeś ubezpieczony w różnych państwach członkowskich, możesz ubiegać się o przyznanie emerytury lub renty jednocześnie z każdego z tych państw. Świadczenia ustalane są równolegle

przez instytucje ubezpieczeniowe każdego z państw, w których byłeś ubezpieczony, pod warunkiem, że nie złożysz wniosku o odroczenie ustalenia uprawnień do świadczeń z jakiegoś państwa członkowskiego. W rezultacie możesz mieć ustalone prawo do kilku świadczeń emerytalnych, przyznanych i wypłacanych przez właściwe instytucje każdego z państw członkowskich, w których przebyte były okresy ubezpieczenia lub zamieszkania. W każdym z tych państw musisz jednak spełnić wszystkie warunki wymagane do nabycia uprawnień.

Co się dzieje w sytuacji, gdy do uzyskania emerytury lub renty w danym państwie członkowskim nie posiadasz odpowiedniej długości okresów ubezpieczenia lub zamieszkania?

W państwach członkowskich do nabycia uprawnień do emerytury lub renty konieczne jest zwykle udowodnienie określonej długości okresów ubezpieczenia lub okresów zamieszkania.

Gdy okres ubezpieczenia lub zamieszkania przebyty w danym państwie członkowskim jest krótszy od wymaganego przez to państwo, instytucja rozpatrująca wniosek o świadczenia uwzględni wszystkie okresy ubezpieczenia lub zamieszkania przebyte w każdym innym państwie członkowskim, jeśli okresy te się nie pokrywają. Jeżeli po osiągnięciu wieku emerytalnego wystąpisz do ZUS z wnioskiem o przyznanie emerytury i nie posiadasz okresu ubezpieczenia przebytego w Polsce wystarczającego do otrzymania świadczenia, a pracowałeś także w innym kraju członkowskim, to ZUS uwzględni okresy ubezpieczenia lub zamieszkania przebyte w innych państwach członkowskich (zastosowanie ma tutaj opisana wyżej zasada sumowania okresów) w takim wymiarze, w jakim poświadczy to zagraniczna instytucja.

Podobnie postąpią również inne państwa członkowskie, które uwzględnią okresy ubezpieczenia przebyte w innych państwach członkowskich, jeśli zgodnie z ich przepisami nie uzyskałeś odpowiedniego okresu ubezpieczenia do przyznania emerytury.

Przy ustalaniu świadczeń emerytalno-rentowych, do których prawo nie zależy od udowodnienia określonej długości okresów ubezpieczenia lub zamieszkania, nie mają zastosowania przepisy rozporządzenia (WE) nr 883/2004 dotyczące uwzględniania zagranicznych okresów ubezpieczenia lub zamieszkania.

Jak ZUS ustali emeryturę, jeżeli byłeś ubezpieczony w różnych państwach członkowskich i w żadnym z nich nie masz wystarczającego okresu ubezpieczenia do uzyskania emerytury?

ZUS obliczy emeryturę tak, jakbyś wszystkie okresy ubezpieczenia lub zamieszkania (przebyte w dwóch lub więcej państwach członkowskich) przeżył w Polsce, a następnie obliczy częściową wysokość świadczenia, uwzględniając proporcje okresów ubezpieczenia lub zamieszkania w danym państwie członkowskim w stosunku do sumy okresów ubezpieczenia i zamieszkania przebytych we wszystkich państwach członkowskich. Tak obliczoną część emerytury będzie wypłacać ZUS. Część emerytury z tytułu ubezpieczenia w innym państwie obliczy i wypłacać będzie instytucja tego państwa.

Przykład

Z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpiła do ZUS kobieta urodzona przed 1 stycznia 1949 r., która ukończyła powszechny wiek emerytalny. Zainteresowana pracowała w trzech państwach: w Polsce – 9 lat, w Belgii – 4 lata i w Niemczech – 7 lat.

Ze względu na to, że w Polsce do przyznania emerytury na tzw. starych zasadach trzeba udowodnić posiadanie co najmniej 20 lat okresów składkowych i nieskładkowych, konieczne było dodanie do polskich okresów ubezpieczenia okresów ubezpieczenia przebytych przez zainteresowaną w Belgii i w Niemczech ($9 + 4 + 7 = 20$).

Wysokość emerytury zostanie ustalona w następujący sposób:

- najpierw zostanie obliczona teoretyczna (pełna) wysokość świadczenia, tzn. takie świadczenie, jakie przysługiwałoby zainteresowanej, gdyby cały 20-letni okres przepracowała w Polsce,
- następnie zostanie obliczona rzeczywista (proporcjonalna) wysokość świadczenia – przez pomnożenie proporcji okresów ubezpieczenia ($9/20$) przez kwotę pełnego świadczenia obliczonego za 20 lat ubezpieczenia.

Gdyby wysokość emerytury ustalonej za 20 lat pracy wynosiła 1000 zł, to rzeczywista (proporcjonalna) wysokość emerytury wyniosłaby 450 zł ($1000 \text{ zł} \times 9/20 = 450 \text{ zł}$). Również instytucje belgijska i niemiecka rozpatrzą wniosek o emeryturę. Jeżeli zainteresowana osoba spełni warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury we wszystkich trzech państwach, w których była ubezpieczona, będzie otrzymywać trzy emerytury proporcjonalne, przyznane przez instytucje: polską, belgijską i niemiecką.

Jednocześnie należy mieć na uwadze, że ustawodawstwo danego państwa członkowskiego może przewidywać przyznanie pełnego świadczenia za wyżej wymienione okresy ubezpieczenia.

Jak ZUS ustali emeryturę, jeśli masz wymagane okresy ubezpieczenia w danym państwie, a byłeś ubezpieczony również w innych państwach?

Jeżeli ubiegasz się o przyznanie emerytury i posiadasz okresy ubezpieczenia lub zamieszkania wystarczające do nabycia uprawnień do świadczeń w danym państwie, a oprócz tych okresów masz jeszcze okresy ubezpieczenia lub zamieszkania w innych państwach członkowskich, instytucja ustalająca uprawnienia do świadczeń jest zobowiązana do podjęcia następujących czynności:

- obliczenia wysokości świadczenia z uwzględnieniem okresów przebytych wyłącznie we własnym państwie,
- obliczenia wysokości świadczenia z uwzględnieniem sumy okresów przebytych we własnym państwie i okresów zagranicznych, w wysokości częściowej,
- porównania kwot świadczeń uzyskanych na podstawie obu obliczeń i przyznania świadczenia w wysokości korzystniejszej dla zainteresowanego.

Przykład

Wniosek o przyznanie emerytury złożył mężczyzna urodzony przed 1 stycznia 1949 r., który ukończył powszechny wiek emerytalny. Zainteresowany posiada okresy ubezpieczenia: w Polsce – wynoszące 26 lat i w Hiszpanii – wynoszące 6 lat.

Przy wzięciu pod uwagę wyłącznie okresu ubezpieczenia w Polsce (26 lat), zainteresowany spełnia warunki wymagane do nabycia prawa do polskiej emerytury, a zatem wysokość tej emerytury ZUS obliczy w dwóch wariantach:

wariant I – wysokość polskiej emerytury za 26 lat ubezpieczenia w Polsce (emerytura krajowa);

wariant II – wysokość polskiej emerytury z uwzględnieniem łączonych okresów ubezpieczenia w Polsce i w Hiszpanii (emerytura proporcjonalna) w następujący sposób:

- w pierwszej kolejności obliczy pełną wysokość polskiej emerytury, jaka przysługiwałaby, gdyby wszystkie okresy ubezpieczenia (32 lata) zostały przebyte zgodnie z polskimi przepisami (tzw. kwota teoretyczna),

- następnie obliczy proporcjonalną wysokość polskiej emerytury, z uwzględnieniem proporcji polskich okresów ubezpieczenia do sumy okresów ubezpieczenia w Polsce i w Hiszpanii (tj. 26/32),
- porówna kwoty świadczeń ustalonych w obu wariantach i przyzna emeryturę w wysokości korzystniejszej dla zainteresowanego.

Instytucja ubezpieczeniowa Hiszpanii również ustali prawo i obliczy wysokość emerytury, stosując hiszpańskie przepisy prawne, z zastosowaniem – o ile będzie to konieczne – przepisów unijnych dotyczących sumowania okresów ubezpieczenia lub zamieszkania w innych państwach członkowskich (w tym przypadku – okresów ubezpieczenia w Polsce).

Jeżeli zainteresowany spełni warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury w obu państwach, będzie otrzymywał świadczenia przyznane przez instytucje dwóch państw (emeryturę polską i emeryturę hiszpańską).

Jeśli ubiegasz się o emeryturę lub rentę z kilku państw członkowskich, to czy musisz złożyć wniosek o emeryturę lub rentę w każdym państwie, w którym byłeś ubezpieczony?

Nie trzeba składać odrębnych wniosków o przyznanie świadczenia do instytucji wszystkich państw, w których zostały przebyte okresy ubezpieczenia, lecz wystarczy złożenie wniosku w instytucji jednego z tych państw członkowskich, aby wszczęte zostało postępowanie o przyznanie świadczeń we wszystkich państwach, w których zainteresowany był ubezpieczony (pod warunkiem, że dotyczy to emerytur lub rent, do których prawo zależy od udowodnienia określonej długości okresów ubezpieczenia lub zamieszkania).

Co się dzieje w sytuacji, gdy przed przyznaniem emerytury lub renty byłeś ubezpieczony w danym państwie członkowskim krócej niż 1 rok?

Jeżeli przebyty w jednym z państw członkowskich okres ubezpieczenia lub zamieszkania jest krótszy niż 1 rok i z tytułu tego okresu nie przysługują żadne uprawnienia do świadczeń na podstawie wewnętrznych przepisów prawnych tego państwa, instytucja tego państwa nie rozpatruje wniosku o emeryturę lub rentę. Ten krótszy niż 1 rok okres ubezpieczenia lub zamieszkania uwzględnią – przy ustalaniu uprawnień do świadczeń – instytucje innych państw członkowskich, w których również zostały przebyte okresy ubezpieczenia lub zamieszkania.

Kiedy wniosek o przyznanie emerytury lub renty, z zastosowaniem zasad dotyczących koordynacji unijnej, należy zgłosić do ZUS?

Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest właściwy do rozpatrzenia wniosku o emeryturę lub rentę, jeśli:

- posiadasz wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia społecznego i mieszkasz w innym niż Polska państwie członkowskim lub
- posiadasz polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia społecznego, niezależnie od państwa zamieszkania.

Jaka jednostka ZUS będzie rozpatrywać wniosek o emeryturę lub rentę?

Do rozpatrywania spraw emerytalno-rentowych wyznaczono osiem oddziałów ZUS współpracujących z zagranicznymi instytucjami państw członkowskich właściwymi do załatwiania wniosków o te świadczenia:

Oddział ZUS w Gdańsku – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Chmielna 27/33, 80-748 Gdańsk) – właściwy dla osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w **Wielkiej Brytanii**, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w tym państwie;

I Oddział ZUS w Łodzi – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Zamenhofska 2, 90-431 Łódź) – właściwy dla osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte na **Cyprze, Malcie, w Grecji** lub we **Włoszech**, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw;

Oddział ZUS w Nowym Sączu – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Węgierska 11, 33-300 Nowy Sącz) – właściwy dla osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w **Czechach** lub na **Słowacji**, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw;

Oddział ZUS w Tarnowie – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Kościuszki 32, 33-100 Tarnów) – właściwy dla osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w **Austrii, Liechtensteinie, Słowenii**, na **Węgrzech** lub w **Szwajcarii**, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw;

Oddział ZUS w Opolu – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Wrocławska 24, 45-701 Opole) – właściwy dla osób posiadających

polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w **Niemczech** albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w Niemczech;

Oddział ZUS w Rzeszowie – Wydział Realizacji Umów

Międzynarodowych (ul. Piłsudskiego 12, 35-075 Rzeszów) – właściwy dla osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w **Hiszpanii i Portugalii**, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw;

Oddział ZUS w Szczecinie – Wydział Realizacji Umów

Międzynarodowych (ul. Citroena 2, 70-722 Szczecin, adres do korespondencji: ul. Matejki 22, 70-530 Szczecin) – właściwy dla osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w **Danii, Estonii, Finlandii, Islandii, Norwegii, Szwecji** lub na **Litwie, Łotwie**, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw;

Oddział ZUS w Warszawie – Wydział Realizacji Umów

Międzynarodowych (ul. Kasprowicza 151, 01-949 Warszawa) – właściwy dla osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w **Belgii, Bułgarii, Chorwacji, Francji, Holandii, Irlandii, Luksemburgu** lub **Rumunii**, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw.

Gdzie można złożyć wniosek o emeryturę lub rentę?

- Jeśli mieszkasz na stałe w Polsce i posiadasz okresy ubezpieczenia przebyte w Polsce i za granicą w państwach członkowskich, wniosek o emeryturę lub rentę składasz w jednej z wyżej wymienionych jednostek ZUS. Wniosek możesz złożyć również w oddziale ZUS w swoim miejscu zamieszkania, który przekaże go po skompletowaniu do rozpatrzenia właściwej jednostce organizacyjnej.
- Jeśli mieszkasz na stałe w innym niż Polska państwie członkowskim i posiadasz okresy ubezpieczenia przebyte wyłącznie w Polsce, wniosek o polską emeryturę lub rentę możesz złożyć bezpośrednio we właściwej, wyznaczonej jednostce organizacyjnej ZUS albo w instytucji ubezpieczeniowej znajdującej się w państwie członkowskim, w którym mieszkasz.
- Jeśli mieszkasz na stałe w innym niż Polska państwie członkowskim i posiadasz okresy ubezpieczenia przebyte w Polsce i w państwie, w którym mieszkasz, wniosek o emeryturę lub rentę powinieneś złożyć we właściwej zagranicznej instytucji w miejscu zamieszkania.
- Jeśli mieszkasz w innym niż Polska państwie członkowskim i w państwie tym nie posiadasz żadnych okresów ubezpieczenia, jednakże posiadasz

także okresy przebyte w innych państwach członkowskich, w tym ostatnio w Polsce, wniosek o emeryturę lub rentę możesz złożyć bezpośrednio we właściwej, wyznaczonej jednostce organizacyjnej ZUS albo w instytucji ubezpieczeniowej państwa członkowskiego, w którym mieszkasz.

W jakim państwie członkowskim będziesz otrzymywać emeryturę lub rentę?

- Jeśli jako emeryt lub rencista będziesz chciał wyjechać na stałe do innego państwa członkowskiego, musisz poinformować o tym jednostkę ZUS wypłacającą Ci dotychczas świadczenie i ustalić sposób jego dalszej wypłaty.
- Jeśli mieszkasz w państwie członkowskim innym niż Polska, emerytura lub renta przysługująca z tytułu okresów ubezpieczenia przebytych w Polsce może być na Twój wniosek:
 - przekazywana (transferowana) na rachunek bankowy w miejscu Twojego zamieszkania,
 - wypłacana osobie upoważnionej do odbioru zamieszkałej w Polsce (drogą pocztową) albo na prowadzony w Polsce Twój rachunek płatniczy albo Twój rachunek w banku inny niż rachunek płatniczy, albo na wskazany przez Ciebie wydany w Polsce Twój instrument płatniczy, na którym jest przechowywany pieniądz elektroniczny.

6. Świadczenia przedemerytalne

Jakie świadczenia zalicza się do świadczeń przedemerytalnych?

Przepisy rozporządzenia (WE) nr 883/2004 do świadczeń przedemerytalnych zaliczają wszystkie świadczenia pieniężne inne niż zasiłek dla bezrobotnych lub wcześniejsze świadczenie z tytułu starości udzielane od określonego wieku pracownikom, którzy ograniczyli, zaprzestali lub zawiesili swoją dającą wynagrodzenie pracę do wieku, w którym kwalifikują się do emerytury lub do wcześniejszej emerytury, a których otrzymywanie nie jest uzależnione od tego, czy zainteresowana osoba pozostaje w dyspozycji służb zatrudnienia właściwego państwa.

Unijna definicja „świadczenia przedemerytalnego” odnosi się na gruncie polskiego ustawodawstwa do:

- świadczeń przedemerytalnych i zasiłków przedemerytalnych uregulowanych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. nr 170),
- emerytur pomostowych i rent rodzinnych po osobach uprawnionych do emerytury pomostowej uregulowanych w ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. nr 237, poz. 1656 z późn. zm.),
- nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych uregulowanych w ustawie z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. nr 97, poz. 800 z późn. zm.).

Czy w razie nieposiadania odpowiedniego polskiego okresu ubezpieczenia wymaganego do przyznania „świadczenia przedemerytalnego” możesz doliczyć zagraniczne okresy ubezpieczenia tak jak w przypadku świadczeń z tytułu choroby, emerytur i rent (tzw. sumowanie okresów)?

Warunki, jakie należy spełnić, aby otrzymać z Polski świadczenie przedemerytalne, emeryturę pomostową lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, określa wyłącznie polskie ustawodawstwo. Na podstawie

polskiego prawa wewnętrznego zagraniczne okresy ubezpieczenia są uwzględniane przy ustalaniu świadczeń przedemerytalnych określonych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych. Rozporządzenie (WE) nr 883/2004 nie przewiduje uwzględniania zagranicznych okresów ubezpieczenia przy ustalaniu świadczeń przedemerytalnych w rozumieniu tego rozporządzenia.

Jakie jednostki ZUS rozpatrują wnioski o świadczenia przedemerytalne?

Wnioski osób **zamieszkałych w Polsce** ubiegających się o świadczenia przedemerytalne, emerytury pomostowe i nauczycielskie świadczenia kompensacyjne, nawet jeżeli osoby te posiadają zagraniczne okresy ubezpieczenia lub zamieszkania, załatwiają terenowe jednostki organizacyjne ZUS właściwe według miejsca zamieszkania wnioskodawcy w Polsce. Osobom takim decyzje w sprawie świadczeń przedemerytalnych, emerytur pomostowych i nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych wydają oraz świadczenia te wypłacają wspomniane jednostki ZUS.

Wnioski osób **zamieszkałych za granicą** w państwach członkowskich ubiegających się o świadczenia przedemerytalne, emerytury pomostowe i nauczycielskie świadczenia kompensacyjne załatwiają wyznaczone przez Prezesa ZUS (wymienione na s. 23–24) jednostki organizacyjne realizujące umowy międzynarodowe. Jednostki te wydają decyzje w sprawie świadczeń przedemerytalnych, emerytur pomostowych i nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych oraz świadczenia te wypłacają.

Co oznacza, że świadczenia przedemerytalne podlegają unijnej koordynacji?

Objęcie świadczeń przedemerytalnych unijną koordynacją oznacza, że świadczenia te mogą być przekazywane na rachunek bankowy osoby uprawnionej zamieszkałej za granicą w państwie członkowskim. Transferu, na wnioski osób uprawnionych, dokonują wyznaczone przez Prezesa ZUS jednostki organizacyjne Zakładu realizujące umowy międzynarodowe.

7. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

Jeśli ubiegasz się o świadczenia krótkoterminowe (np. zasiłek chorobowy) w związku z chorobą spowodowaną wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową, zapoznaj się z wyjaśnieniami z części *Świadczenia pieniężne z tytułu choroby, macierzyństwa i równoważne świadczenia dla ojca*, które mają tutaj odpowiednie zastosowanie. W związku z tym, że do nabycia prawa do zasiłku chorobowego z polskiego ubezpieczenia wypadkowego nie jest wymagany okres wyczekiwania (posiadanie odpowiedniego okresu ubezpieczenia), nie ma potrzeby stosowania w tym przypadku zasady sumowania okresów ubezpieczenia.

Z jakiego państwa członkowskiego możesz uzyskać świadczenie z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, jeżeli byłeś ubezpieczony w więcej niż jednym państwie?

- Jeśli byłeś ubezpieczony w dwóch lub więcej państwach członkowskich, renta z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej przysługuje wyłącznie z tego państwa, w którym byłeś ubezpieczony w chwili zajścia wypadku przy pracy lub w czasie wykonywania pracy, w której wyniku powstała choroba zawodowa.
- Jeżeli praca mogąca spowodować chorobę zawodową wykonywana była na podstawie ustawodawstwa dwóch lub więcej państw członkowskich, to rentę z tytułu choroby zawodowej otrzymasz na podstawie ustawodawstwa ostatniego z państw, którego warunki są spełnione.
- Aby uzyskać rentę wypadkową, musisz złożyć wniosek w oddziale ZUS albo w instytucji ubezpieczeniowej państwa, w którym uległeś wypadkowi.

8. Zasiłki na wypadek śmierci

Które państwo ustala uprawnienia do zasiłku pogrzebowego?

- W przypadku, gdy zgon nastąpił na terytorium państwa (np. w Belgii) innego niż państwo, w którym jest się ubezpieczonym (np. w Polsce), przy ustalaniu prawa do zasiłku pogrzebowego uznaje się, że śmierć nastąpiła na terytorium państwa, w którym jest się ubezpieczonym (w Polsce). Instytucja, która jest zobowiązana do przyznania zasiłku, nie może odmówić jego wypłaty z tego powodu, że wnioskodawca mieszka w innym państwie.
- Uprawnienia do zasiłku pogrzebowego z tytułu śmierci emeryta lub rencisty albo członka rodziny emeryta lub rencisty ustala instytucja, która wypłacała emeryturę lub rentę, nawet jeżeli emeryt lub rencista mieszkał w chwili śmierci w innym państwie członkowskim niż to, które wypłacało emeryturę lub rentę, lub gdy zgon nastąpił w innym państwie członkowskim.
- Zasiłek pogrzebowy z tytułu śmierci osoby zamieszkałej w innym niż Polska państwie członkowskim, uprawnionej wyłącznie do polskiej emerytury lub renty (albo członka rodziny takiej osoby), przyznaje ZUS.

Gdzie należy zgłosić wniosek o zasiłek pogrzebowy?

Wniosek o przyznanie zasiłku pogrzebowego członkowie rodziny zmarłego (którzy pokryli koszty pogrzebu) mogą zgłosić w instytucji właściwej lub w instytucji miejsca zamieszkania wnioskodawcy. Nawet jeśli to nie ZUS będzie wypłacać zasiłek pogrzebowy, tylko instytucja z innego państwa, możesz taki wniosek złożyć w ZUS, a ten przekaże go do odpowiedniej instytucji za granicą. Przy składaniu wniosku o ten zasiłek stosuje się formularz **E 124**.

9. Praktyczne wskazówki

Czy konieczne jest składanie wniosku w języku państwa zamieszkania?

Formularze unijne są takie same we wszystkich oficjalnych językach państw członkowskich. Możesz składać wnioski, pisma i zaświadczenia w języku polskim, ale konkretna sprawa zostanie załatwiona szybciej, gdy użyjesz krajowych języków urzędowych.

Co zrobić przed wyjazdem do innego państwa w Unii Europejskiej?

Aby pobyt w innym państwie członkowskim nie sprawiał większych problemów, przed wyjazdem dobrze jest uzyskać, jeszcze w kraju, podstawowe informacje na temat tamtejszych warunków życia, zatrudnienia i ubezpieczenia.

- Zapoznaj się z prawami i obowiązkami każdego mieszkańca państwa członkowskiego, do którego wyjeżdżasz.
- Skontaktuj się z właściwą instytucją zabezpieczenia społecznego w Polsce (oddział, inspektorat ZUS), która udzieli Ci informacji o obowiązkach w dziedzinie ubezpieczenia społecznego.
- Znajdź w portalu EURES informacje na temat możliwości zatrudnienia oraz praktyczne rady na temat życia i warunków pracy w danym państwie członkowskim (www.eures.praca.gov.pl).
- Zasięgnij informacji, jakie formularze trzeba będzie wypełnić, ponieważ wymiana informacji między instytucjami zabezpieczenia społecznego w państwach członkowskich UE odbywa się przy użyciu standardowych formularzy. **Najlepiej, jeśli przed wyjazdem do innego państwa członkowskiego oprócz oryginału formularza będziesz mieć również kilka jego kopii**, gdyż w niektórych sytuacjach trzeba okazać oryginał i kopię formularza.
- Jeśli nie zabrałeś z Polski odpowiednich dokumentów, możesz ubiegać się o świadczenia z ubezpieczenia społecznego, ponieważ odpowiednia instytucja danego państwa członkowskiego

uzyska potrzebne formularze bezpośrednio od odpowiedniej instytucji z Polski. Może to jednak spowodować znaczną zwłokę w rozpatrzeniu wniosku.

Przydatne adresy polskich instytucji

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Centrala

ul. Szamocka 3, 5
01-748 Warszawa
www.zus.pl

Centrum Obsługi Telefonicznej (COT) ZUS

Informacja ogólna: +48 22 560 16 00*
e-mail: cot@zus.pl
Skype: [zus_centrum_obsługi_tel](https://www.skype.com/add?contact=zus_centrum_obsługi_tel)

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS)

ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa
tel. +48 22 529 06 90
fax: +48 22 529 06 91
e-mail: info@mpips.gov.pl
www.mpips.gov.pl

Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ)

ul. Grójecka 186
02-390 Warszawa
tel. +48 22 572 60 00
fax: +48 22 572 63 33
www.nfz.gov.pl

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS)

al. Niepodległości 190
00-608 Warszawa
tel. +48 22 592 65 90
fax: +48 22 592 66 50
e-mail: info@krus.gov.pl
www.krus.gov.pl

* koszt połączenia według umowy klienta z operatorem telekomunikacyjnym

JESTEŚ W SIECI? WPADNIJ DO ZUS

www.zus.pl

Zakład Ubezpieczeń Społecznych
ul. Szamocka 3, 5
01-748 Warszawa

Platforma Usług Elektronicznych: pue.zus.pl

PUE to nowoczesna i wygodna forma kontaktu z ZUS, dzięki której można zrealizować większość spraw związanych z ubezpieczeniami społecznymi bez wychodzenia z domu – przez internet. W ten sposób można sprawdzić swoje dane zapisane na indywidualnym koncie w ZUS, przesyłać dokumenty, śledzić stan swoich spraw, a także rezerwować wizyty w jednostce ZUS.

Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS: **22 560 16 00***

* koszt połączenia według umowy klienta z operatorem telekomunikacyjnym

Skype: [zus_centrum_obslugi_tel](https://www.skype.com/join/zus_centrum_obslugi_tel)

e-mail: cot@zus.pl

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH